

16

Työmies Kalle Siltasen (Kotka, Tiutinen)
haastattelusta tammik. 1941

Työmies Kalle Siltasen muistelmia. Kirjoitettu muistiin Kotkassa haastattelussa tammikuussa 1941.

Kotkassa juomalakko 1898. Kalle Siltanen ja Reino Drockila silloin olivat toimihenkilöitä (Katso Hallan Työväenyhdistyksen toimintakertomus).

1904 ^{Ville} (2) Himanen, Erikssonin Einar; Huuskonen, nestor (Hallan sirkkelimies), matkalla aseita hakemaan Viipurin takaa. Koko puuha oli humbuugia. Siltanen sanoo ^(siihen houkuttelevien) miehien olleen porvarien palveluksessa ja tarjonneen miehille aseita provokatiotarkoituksessa. Himanen oli mukana, hänellä oli vielä mauserpistooli siltä ajalta jällellä. Einar Eriksson piti kurissa miehet, jotka ilmeisesti aikoivat ryhtyä ryöstää harjoittamaan. (Katso Työv. Kalenteri 1940 ss. 173-183).

(Aioita tuntevat vielä Taavi Hyvönen, joka asuu Kotkassa Gutzeitin "miljoonatalossa" Heikink. ja Puutarhakadun kulmassa, samoin Ville Heimonen, Hovinsaari, Lahtihuoneenranta, Kosken Ollin lesken luona (Vuorimaa?).

Kotkan Työväen Osuuskaupan johtaja Eero Nokela ja opettaja Alhojärvi olivat kapinan aikana Kotkan rahatoimikamarin jäseninä. Rahatoimikamari kiristyi kaupungin rahastosta 150,000 mk. Kaupungin rahatoimikamarin jäsenet piirrettiin ja pakotettiin antamaan vaadittu summa (marraskuussa 1917?). Työläislakkohin osaaottaneille piti siten saada viikon lakkopalkka. Sen johdosta tapettiin Eero Nokela ja Alhojärvi kapinan päättyessä. Siltanen oli silloin Rankissa töissä.

Asevelvollisuuskutsunnat.

Kasööri Taven Hallasta jakoi lappuja, ettei pidä mennä kutsuntoihin. Työväestö oli päämalla kannalla, mutta sillä ei ollut mitään komiteoja. Samaan aikaan Hallan Työväenyhdistyksen sairaskassa lakkautettiin, ^{näet sahan} XX Kassa jätettiin konttoriin. Sitten XXXXXX piti Jäntin ja Vakkariin Evertin mennä konttoriin ilmoittamaan kassan toiminnasta tietonsa. Kuukausipalkalla olevat miehet eivät maksaneet kassaan samoin XXX kuin muut, jotka olivat vaikeammassa asemassa. V Taven oli käyttänyt piilalleen lääkärinapuun kassan varoja, XX metsämiehille maksettuja sairaskassasta apurahoja, kuitteja ei ollut XXXXX Pohjolan nälkää näkeville varatuista rahoista.

Evert Vakkari (sahatyöläisten tukkipomo) ja Jäntti (Hallan sahuri) aikoivat kostoksi ilmoittaa XXXXXX santarmeille, että Taven oli kiel-
stä tänyt menemään kutsuntoihin. Siltanen oli asettunut sellaista nettelyä vastaan eikä ilmoitusta oltukaan tehty.

Pyhtäällä kuulutti Pyhtään rovasti kutsuntaa 1902-03. Teisnäsien hovin isäntä Pyhtäältä nousi silloin ylös ja sanoi, että sitä ei saa kirkossa kuuluttaa. "Sitä kuulutusta ei saa lukea." Samana iltana menivät santarmit (Kotka, Iso-Satamak., kansakoululta Tiutisesta lukien samanne päin, ajuri Erikssonin talo) vangitsemaan Teisnäsien hovin herran, Viialan, ja veivät maanpakoon. Rouva tuli hulluksi. Maa myytiin ja palstoitettiin, ennenkuin Viiala pääsi takaisin.

1898 sulki työväestö Kotkassa kapakat väkisin.

IX 1906 suurlakon jälkeen ennen Vapunpäivää K. Siltanen, XX August Hillo ja Enroth menivät Nedrumin (siihen aikaan sahan isännöitsijä hallassa, Bülow ylijohtaja) luo ilmoittamaan, että vappuna ollaan työstä poissa. "Ei suinkaan minä häätä työmiehiä pois yhden päivän työssä poissa olon takia", ilmoitti Nedrum, kun lähetystö tiedusteli, miten hän tulisi suhtautumaan vapunviettoon.

Mikko Rantala ja Muurosen Antti menivät kuitenkin vapunpäivänä toi- hin. Kun XXXX Nedrum näki heidät, sanoi hän: "Mene sinä ja pane hyvät vaatteet päälle; kun ne miehet sano, että se on yksimielinen päätös, niin mitä te täällä teette."

Suurlakon J(1905) jälkeen oli työväki Kotkassa ja Tiutisessa akti- vistihommissa mukana ja vahdissa porvarien kanssa yhdessä. Tiutisen miehet pitivät Pirkköörissä vahtia, vaikka ei ollut aseitakaan. Vah- tivat, etteivät venäläiset pääsisi laivoillaan Viaporiin Kronstadtista huomaamatta kukistamaan kapinaa tai etteivät pujahtaisi Kotkaan. Liikkeitämisistä piti tieto annettaman Kotkaan. Mitään hälyyttävää ei kuitenkaan tapahtunut.

Kun yksikamarista eduskuntaa puuhattiin, keräsivät Hallan Työväen- yhdistyksen (silloin Tiutisen saarella) jäsenet rahaa Hallan herroil- takin lähettääkseen "huutosakin" XXX säätyvaltiopäivien piiritykseen osaa ottamaan. Siltanen kertoo, että silloin m.m. sahan "latsipomo" Martin Andersin antoi I markan, XXXKKK senkin vastahakoisesti. Sanoi vain, että "kaikkialta kerätään reisurahoja ja lähetetään huutajia."

Andersin XX tiuskahti: "Se on teidän sosialistien kotkotuksia." Siltanen huomautti: "Teillä on 8 poikaa. Ei tiedä, mitä niistä vielä tulee". Andersin pisti markan käteen ja sihahti: "Ei teitä viitsi kuunnella".

Kapinan aikana 1918 pelasti Kotkan Osuuskaupan Tiutisen myymälän renki Kalle Javanainen, joka oli Mäntyharjun rintamalla päällystöön kuuluva, Kotkan pormestarin Melartin hengen. Melart oli otettu pakkotöihin ja työskenteli eräässä 13 miehen joukkueessa vallitustöissä Hillosensalmessa/ muiden kotkalaisten herrojen joukossa. Kouvolasta esikunnasta määräsi Reino Muuri, että miehet pitää~~xi~~ tappaa. Hillosensalmen rintamajärjestäjälle Ossipoffille sanoi Kalle Javanainen sil-
l^{tai Kotkan}loin, että hän ampuu sen, joka tappaa Kymin herroja. Samalle kannalle asettui Ossipofkin, nim. että vankien murhaaminen on rikos.

Javanainen lähetti sotamies Riisiön Tirvan tehtaalle Metsänostoyhtiön huoneustoon viemään talteen uhanalaiset ja jätti Riisiön paimentamaan, jos joku tulisi, piti Riisiön armotta ampua. Siellä olivatkin herrat hyvässä säilössä. Ossipofkaan ei asettunut vastaan.

6/5 tulivat herrat pois sieltä. Kun Hallan herrat saapuivat Hallan saarelle, lähetti poliisi Rommi Siltasen hakemaan ~~XXXXXXX~~ Siltasen pois Kuuttingista, jonne hän oli paennut rintaman lopullisesti hajottua.

Siltanen sanoi, ettei hän lähde, jos tulee ikävykyksiä. Rommi soitti silloin Melartille Kotkaan, ja hän (Melart) asettui sille kannalle, että ne 13 herraa asettuvat kannattamaan sitä vaatimusta, että Javanaisen henki on säästettävä.

Kun Siltanen tuli Kuutinkiin, tapasi hän siellä Javanaisen sekä kaksi kymiläistä työmiestä, ^{Evert} ~~XXXXX~~ Venholan ja Evert Vakkarin samassa paikassa. Siltanen antoi heille (Venholalle ja Vakkarille) veneensä ja vei Javanaisen mukanaan. Toiset pyrkivät veneellään Venäjälle, mutta saivat surmansa Koivistolla, kun tulivat liian lähelle rantaa.

Kun Siltanen saapui takaisin, pantiin hänet ja Javanainen kiinni, Javanainen rintamapäällikkyydestä ja Siltanen veneen luovutuksesta. Javanainen sai 8 vuoden tuomion.

Kun Siltanen sitten pääsi vapaaksi, oli hän Kotkan Yhteiskoululla nuorsuomalaisten ja suomettarelaisten yhteensulatuskokouksessa. Siltanen sanoi silloin toimitaja Lehmukselle, että kun Melart tulee, Lehmus puhuisi hänelle Javanaisen asiasta Siltasen avuksi. Kun Melart tuli, huomautti Siltanen hänelle lupauksesta sekä minitsi että Javanainen, joka siinä yhdessä vaiheessa oli pelastanut 13 ihmisen hengen, oli nyt paraillaan Viipurin vankileirillä 8 vuoden tuomiolla, vaikka Melart oli puhelimesta tuomarin valalla luvannut, että ^{Javanainen} ~~XXXXXXX~~ vapautetaan. Sen jälkeen käivät Lehmus ja ~~XXXXX~~ Melart keskustelemaan asiasta ja päättivät ryhtyä toimenpiteisiin Javanaisen vapauttamiseksi.

Kun kokous, joka edellä ~~XXI~~ on mainittu, pidettiin sunnuntaina (lokak. 1918), pääsi Javanainen vapaaksi jo torstaina. Kun hän pääsi vapaaksi, kiitteli hän kyynelsilmin Siltasta sanoen, etteivät lapsetkaan jaksa maksaa sitä hyvää työtä, joka hänelle oli tehty.

Siltanen sai veneen luovuttamisen ~~XX~~ johdosta ehdonalaisen tuomion avunannosta, vaikka hän selitti, että hän myi veneen. Tuomari, nuori ylioppilas, huomautti Siltaselle, että vaikka hän olikin sen myynyt, oli se rikollisten auttamista. Siltanen sanoi (valtiorikosoikeudessa) "Tämä tuomari on ylioppilasmies ja hyvin syönyt ja opetettu, ei hän ymmärrä minua, köyhää miestä, jolla on kotona 7 lasta ja nuija, kaikki nälässä. Minun täytyi myydä vene pitääkseni joukkoani hengissä". Siltanen vapautettiin.